

Hörande, beslut, verkställande, sekretess – vad säger lagen om processerna?

Helsingfors 24.10.2018

Åbo 25.10.2018

Vasa 26.10.2018

Thomas Sundell

Jurist

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet

Allmänt om processerna kring stöd

- § Elevhälsan bygger på självbestämmanderätt medan det pedagogiska stödet är i skolans händer
- § Delaktighet och god förvaltningssed är viktigt
- § Elevens rättsskydd bygger på en rätt att söka ändring i beslut som väsentligt påverkar skolgången – om man inte fattar något beslut alls kan man inte söka ändring, och det är värre än om beslutet är fel och kan ändras
- § Många saker får bestämmas och behöver bestämmas lokalt, eftersom lagen och grunderna för läroplanen inte ger tillräckliga svar på hur man ska jobba i praktiken

Förvaltningsbeslut som tangerar stöd

- § Särskilt stöd
- § Särskilda undervisningsarrangemang
- § Förlängd läroplikt
- § Inledande av grundläggande utbildning vid avvikande tidpunkt
- § Beslut om stödtjänster och förmåner såsom biträden, tolkar, hjälpmedel, skjutsar osv. (kan ingå i beslut om särskilt stöd)
- § Närskola (kan ingå i beslut om särskilt stöd)

Allmänna krav på förvaltningsbeslut

- § Ett förvaltningsbeslut ska vara skriftligt
- § Av beslutet ska framgå vad en part specifikt är berättigad eller förpliktad till – detta kan inte lämnas till senare handlingar som man inte kan söka ändring i
- § Beslutet ska motiveras, förutom om man godkänner ett yrkande som inte gäller någon annan part och ingen annan har rätt att söka ändring
 - Det ska vara klart hur prövningsrätten har använts
- § Anvisningar för sökande av ändring ska bifogas

Hörande (FörvL 34 §)

- § Vårdnadshavarna ska höras om de inte har initierat ett ärende som godkänns (eller vid anvisande av närskola)
- § Inför beslut om särskilt stöd ska också eleven höras
- § Tillgång till dokumentation och tillräcklig betänketid
- § Det räcker att man har berett tillfälle att bli hörd
- § Underskrift behövs inte då beslutanderätten finns hos utbildningsanordnaren
- § Hörandet är inte en ja/nej-fråga, utan synpunkterna ska dokumenteras och beaktas i mån av möjlighet – om man går emot vårdnadshavarna borde det motiveras

Problematik kring nyfamiljer

§ Utgångspunkten är att vårdnaden är odelbar:

- Båda vårdnadshavarna ska höras
- Båda vårdnadshavarna ska delges beslut eftersom de är skilda parter
- Om samtycke krävs för en åtgärd som inte är rutinmässig måste båda ge samtycke

§ Myndigheten har utredningsansvaret – det går inte att överlåta hörandet till en part

§ Bonusföräldrar har ingen ställning i förhållande till barnet

Verkställande av beslut (FörvL 49 f §)

§ Utgångspunkten är att ett beslut i vilket omprövning får begäras inte får verkställas innan det har vunnit laga kraft

§ Undantag: om lagen tillåter det, om beslutet till sin natur är sådant att det bör verkställas omedelbart eller om ett allmänt intresse kräver verkställighet

– I praktiken det första beslutet om skolplats, vilket kan vara omstritt om det är en specialskola

§ Omprövningsmyndigheten kan förbjuda att beslutet verkställs eller avbryta verkställigheten

§ Ett tidigare beslut gäller tills det nya har vunnit laga kraft

Förhållandet mellan stöd och elevhälsa

- § I och med EoSVL delades stödet till eleven upp i pedagogik å ena sidan och elevens fysiska, psykiska och sociala välmående å andra sidan
- § Pedagogiskt stöd ska inte som sådant behandlas i elevhälsans expertgrupper, men i elevhälsoarbetet kan det konstateras att eleven behöver pedagogiskt stöd, varvid undervisningssidan får ta över
 - Lärares roll i expertgrupper är något oklar
- § Systemet bygger på fungerande informationsgång och tillit till varandras yrkeskompetens och professionalitet

Yrkesövergripande behandling

- § Tidigare skulle stödet behandlas yrkesövergripande inom elevvårdsarbetet, nu ska det ske ”i samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården”
- § Ändringen tillkom i riksdagsbehandlingen av EoSVL för att lagen annars skulle ha blivit inkonsekvent
- § Det framgår ingenstans att det skulle ha varit meningen att ändra tidigare praxis – det bara kallas inte elevvård
- § Fortsättningsvis borde man tänka elevspecifikt och sektoröverskridande, men man behöver fundera över dokumentationen och elevhälsopersonalens roll

Dokumentation

- § Blanketter är ett hjälpmedel, inte ett hinder
- § Medan elevhälsan har ett eget register hör det pedagogiska stödet i princip ihop med elevregistret
 - Inte förbjudet att ha enstaka relevanta uppgifter som rör elevhälsotjänster i de pedagogiska dokumenten
- § Papper är inte säkrare än elektroniska register
 - Det krävs att man har vidtagit tillräckliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda uppgifterna – mer än så finns inte sagt och ingen ger grönt ljus
- § Kommunen ska ha en plan för arkiveringen

Sekretess

§ Bl.a. följande är sekretessbelagt enligt 24 § 1 mom i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet:

- klientskap hos socialvården, hälsotillstånd, vård och rehabilitering, sexuellt beteende eller inriktning (25 p)
- psykologiska test (29 p)
- elevvård, befriande av elev från undervisning, provprestationer, verbala bedömningar av en elevs personliga egenskaper (30 p)
- levnadssätt, fritidssysselsättningar, familjeliv och motsvarande personliga förhållanden (32 p)

§ Lagen är otydlig kring om pedagogiskt stöd i sig är sekretessbelagt (jfr 40 § i lagen om småbarnspedagogik)

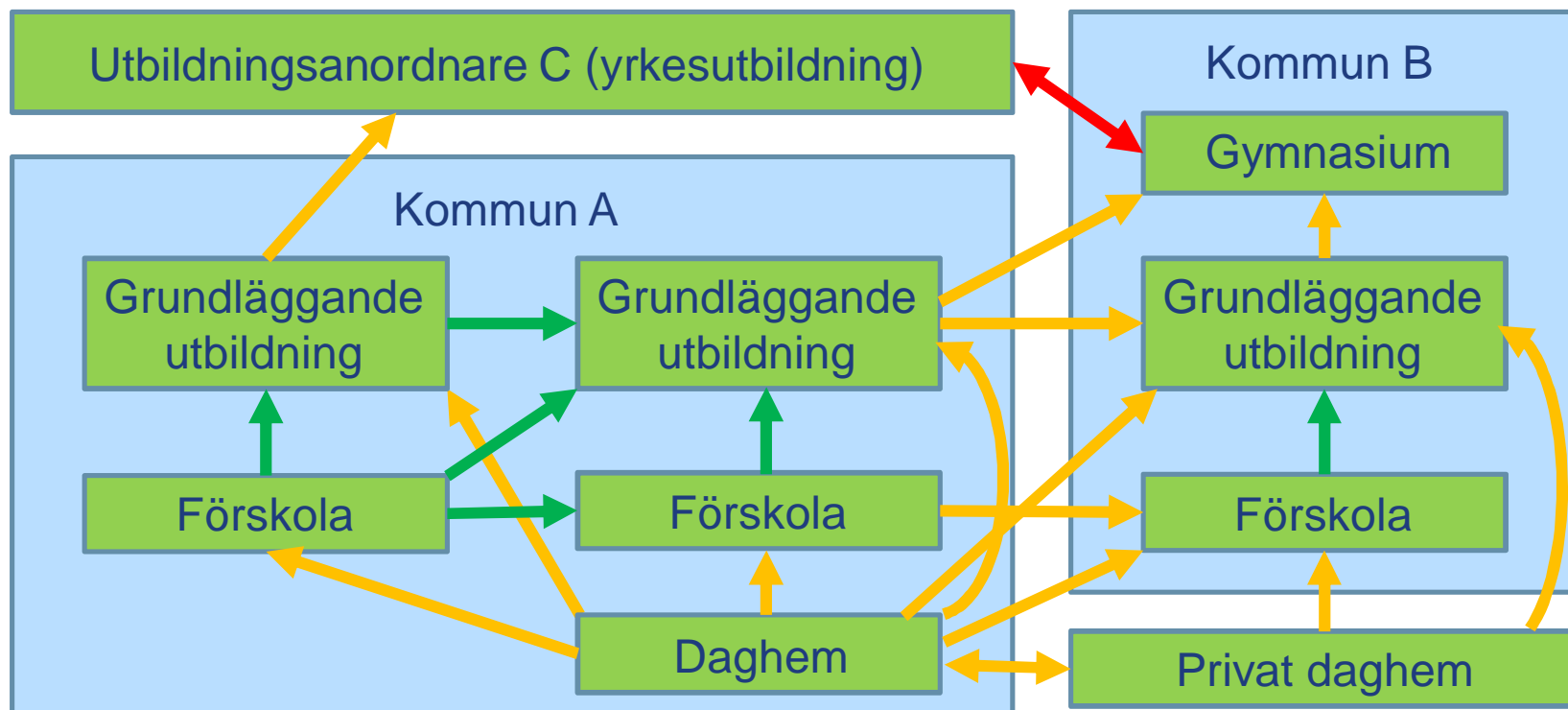

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

- § Inom undervisningen gäller bara OffL 22–23 §: uppgifter får inte ges till ”utomstående” – tänk: need-to-know
- § **Uppgifter som är nödvändiga för att ändamålsenligt ordna undervisning** kan ges inom elevhälsan och från elevhälsan till lärare, rektor och utbildningsanordnare (40 § 2 mom)
- § Med specifikt skriftligt samtycke får uppgifter begäras också från andra håll när det är nödvändigt (40 § 3 mom)
- § Utbildningsanordnaren kan oberoende av sekretessen få nödvändiga uppgifter från småbarnspedagogik samt social- och hälsovård (offentlig och privat) (41 § 4 mom)

Uppgifter om undervisning vid skolbyte

- Alla uppgifter kan överföras (samma utbildningsanordnare och samma lag)
- Nödvändiga uppgifter måste överföras, andra uppgifter endast med samtycke
- Uppgifter kan överföras endast med samtycke

Stödet och GDPR

- § EU:s allmänna dataskyddsförordning (GDPR) torde inte orsaka hinder för den behandling av personuppgifter som behövs för att ordna stöd
 - Grunden för behandlingen är att den föranleds av en lagstadgad uppgift, varvid samtycke inte behövs
- § Inga onödiga uppgifter får dock behandlas, och uppgifter ska inte lagras längre än nödvändigt
- § Processerna ska dokumenteras så att man kan visa hur personuppgifterna behandlas

Stöd inom det allmänna stödet (16 §)

§ En elev har rätt till stödundervisning om hen tillfälligt har blivit efter i studierna

- Rätten är subjektiv och orsaken saknar betydelse – eventuella avtal i samband med resor och liknande binder vårdnadshavarna bara moraliskt, inte juridiskt
- Eleven kan inte gå miste om undervisning för att de andra elevernas skolskjuts går en viss tid

§ Elever som har svårigheter med inläring eller skolgång har rätt till specialundervisning på deltid

§ Kräver inga beslut

Intensifierat stöd (16 a §)

- § Används då det allmänna stödet inte räcker till
- § Inleds efter en pedagogisk bedömning i samarbete med elevhälsan och verkställs enligt en plan för lärande, som utarbetas i samarbete med eleven och vårdnadshavarna
 - Om hemmet vägrar samarbeta får inte stödet utebli
- § Inget förvaltningsbeslut fattas om intensifierat stöd och därför är det inte möjligt att söka ändring
- § Om eleven får tjänster eller hjälpmedel inom det intensifierade stödet ska ett separat beslut fattas om det

Särskilt stöd (17 §, 17 a §)

§ Den enda stödnivån som kräver ett förvaltningsbeslut

§ Beslutet ska innehålla åtminstone:

1. Elevens normala undervisningsgrupp
2. Eventuella tolknings-, biträdes- och övriga tjänster
3. Undantagsarrangemang i undervisningen

§ Bygger på en pedagogisk utredning, som görs av elevens lärare i samarbete med elevhälsan och som **vid behov** kompletteras med expertutlåtanden

§ Eleven och vårdnadshavarna ska höras

Särskilt stöd (17 §, 17 a §)

- § Beslut om särskilt stöd ska granskas åtminstone efter åk 2 och inför åk 7, men inget hindrar att man gör det oftare
 - Ett nytt beslut ska alltid föregås av en ny utredning
 - Beslut ska fattas också då man går ner i stödnivå
- § På basis av beslutet görs en individuell plan (IP) som beskriver det praktiska genomförandet
- § Ändring i beslutet om särskilt stöd söks genom omprövningsbegäran hos RFV, förutom till den del det handlar om tjänster och förmåner (förvaltningsdomstol)
 - Det går inte att söka ändring i IP

Tjänster och hjälpmedel (31 § 1 mom)

- § Beslut om olika tjänster och hjälpmedel för lärande och skolgång ska ingå i ett beslut om särskilt stöd, men man kan också vara på en annan stödnivå, och då krävs separat beslut
- § I princip borde också omfattningen av tjänsterna specificeras i beslutet, eftersom tjänsterna annars i praktiken kan bli mindre omfattande i framtiden utan att man kan söka ändring ("X har tillgång till gruppbiträde")
- § Ändring söks genom besvär hos förvaltningsdomstolen

Beslut om närskola (6 § 2 mom)

- § Specialundervisning på heltid i smågrupp behöver inte ordnas i varje skola – om eleven behöver sådan ska hen anvisas en plats i en skola som erbjuder det
- § Kommunen är skyldig att anvisa en skolplats där elevens behov kan uppfyllas
 - Om eleven väljer en annan skola ger man det stöd man kan ge i den skolan (jfr HFD:2006:80)
- § Beslutet om särskilt stöd ska ange elevens ”normala undervisningsgrupp”, men skolplatsen kan anvisas skilt
- § Ändring söks genom omprövningsbegäran hos RFV

Inledande vid avvikande tidpunkt (27 §)

- § Om det finns förutsättningar för det har ett barn **rätt** att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare och **kan få tillstånd** att börja ett år senare än normalt
- § Beslutet ska bygga på psykologisk och vid behov medicinsk utredning
- § Om skolgången inleds tidigare finns ändå inte rätt till förskoleundervisning året innan (som 5-åring)
- § Ändring söks genom omprövningsbegäran hos RFV

Särskilda undervisningsarrangemang (18 §)

§ Tillåter avvikelser från lagen och läroplanerna för en enskild elev om:

1. eleven till någon del har kunskaper och färdigheter som motsvarar lärokursen
2. det på grund av elevens bakgrund till någon del är oskäligt att eleven genomgår lärokursen
3. det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd

§ Kräver ett förvaltningsbeslut

Särskilda undervisningsarrangemang (18 §)

- § Om det inte är vårdnadshavarna som har tagit initiativet ska de höras inför beslutet
- § Det finns inte någon uttömmande förteckning över arrangemang som kan göras inom ramen för särskilda undervisningsarrangemang, men allt måste ha godtagbara skäl och stå i proportion till ändamålet
 - Skälen måste finnas hos eleven, inte till exempel i utbildningsanordnarens budget
- § Ändring söks genom omprövningsbegäran hos RFV

Hemundervisning (26 § 3 mom)

- § Hemundervisning innebär att en elev inte alls är inskriven i någon skola, inte får några förmåner och inte får något avgångsbetyg – man följer helt enkelt inte lagen
 - Hemundervisning är inte en tillfällig lösning
- § Sker alltid på vårdnadshavarnas eller någon annan laglig företrädares initiativ och genom anmälan
- § Undervisningen ska följa läroplansgrundernas allmänna lärokurs, det är inte möjligt med individualisering
- § Kommunen ska övervaka elevens framsteg

Annand undervisningsplats (6 § 2 mom)

- § Sådan "hemundervisning" som initieras av skolan är egentligen ett anvisande av en annan undervisningsplats
- § Utgångspunkten är att eleven har rätt till samma undervisning och handledning oberoende av var det sker
 - Undervisningen ska skötas av lärare, inte av föräldrarna
- § Om avvikelser görs i omfattningen av undervisningen måste det ske med beslut enligt 17 eller 18 § och bygga på elevens behov snarare än resurshänsyn

Förlängd läroplikt (25 § 2 mom)

- § Ett barn vars funktionshinder eller sjukdom medför att de mål som ställts för den grundläggande utbildningen uppenbart inte kan nås under nio år har förlängd läroplikt
- § Innebär att barnet blir läropliktigt ett år tidigare och läroplikten fortgår i 11 år (den upphör således vid samma tidpunkt som den annars skulle ha upphört)
- § Ger rätt till förskoleundervisning som 5-åring och påverkar gruppstorlekar i skolan
- § Förlängd läroplikt är alltid kopplad till särskilt stöd

Förlängd läroplikt (25 § 2 mom)

§ Enligt läroplansgrunderna kan man återkalla förlängd läroplikt, men:

- Läroplikten tar hursomhelst slut efter fullgjord lärokurs
- Verkningarna är oklara: Om läroplikten har börjat ett år tidigare men minskar till det normala 10 år – har då eleven ett år mindre än normalt på sig att klara av grundläggande utbildningen?
- Uppenbarhetskravet borde sätta tröskeln så högt att det aldrig uppstår ett behov av att återta beslutet

§ Ändring söks genom omprövningsbegäran hos RFV

Gruppstorlekar (GrUF 2 §)

§ Gränserna för gruppstorlekar är följande:

- 20 elever om en grupp inom allmän undervisning inkluderar en eller flera elever med förlängd läroplikt
- 8 elever i en grupp där de flesta har förlängd läroplikt
- 6 elever i en grupp för mycket gravt utvecklingsstörda

§ Dessa gränser får inte överskridas ens tillfälligt

§ En grupp där elever med särskilt stöd undervisas får omfatta högst 10 elever, men det får överskridas om det är motiverat på grund av elevernas förutsättningar eller arbetssättet och arrangemanget inte äventyrar målet